

**ประโยชน์และการนำการรู้เท่าทันสื่อไปใช้จากการเรียนชุดการสอนรู้เท่าทันสื่อ กสทช.
ต่อนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชา COM100 ความรอบรู้เรื่องสื่อ (Media Literacy)
ในมหาวิทยาลัยรังสิต**

**The Advantage of Using Instructional Media Literacy Provided by NBTC to Student Studying
COM100 (Media Literacy) in Rangsit University**

พิมพ์ฉัฐชยา สัจจาศิลป์

Pimnatchaya Satchasin

หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำสาขาวิชาการ โฆษณา วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
ถนนพหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

Head Research Project and Lecturer in Advertising Department, Faculty of Communication Arts, Rangsit University,

Phahonyothin Rd., Lak-hok, Phatumthanee, Thailand 12000

E-mail: pimnatchaya.s@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เป็นแนวคิดที่สำคัญอย่างยิ่งของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะช่วยให้เราสามารถรับรู้ เข้าใจ ประเมินและสร้างสรรค์เนื้อหาสื่อโดยไม่ถูกรบกวนจากสื่อ รู้จักใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและสังคมจึงเป็นสภาวะที่เกิดจากความสามารถของบุคคลในการวิเคราะห์ความหมายของเนื้อหา และประเมินคุณค่าและเจตนาที่สื่อนำเสนอผ่านเทคนิควิธีการต่าง ๆ และเป็นการพัฒนาความคิดอ่านและปัญญาที่มีเป้าหมายสูงสุด องค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนผ่านการกำหนดตัวบทกฎหมายในการปกป้องคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อมิให้ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการ ซึ่งเห็นได้จาก พรบ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 31 กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มีหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินการของผู้ประกอบการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม มิให้ดำเนินการใดๆ ในประการที่น่าจะเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภค” และในปี พ.ศ. 2555 มหาวิทยาลัยรังสิตได้เปิดการเรียนการสอนการรู้เท่าทันสื่อในวิชา COM100 ความรอบรู้เรื่องสื่อเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความเข้าใจการรู้เท่าทันสื่อ

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก กสทช. และมหาวิทยาลัยสวนดุสิต เป็นการศึกษา โดยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประโยชน์เรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อ จากการเรียนชุดการสอนรู้เท่าทันสื่อ ของ กสทช. ต่อนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชา COM100 ความรอบรู้เรื่องสื่อ (Media

Literacy) ในมหาวิทยาลัยรังสิต 2) เพื่อศึกษาการนำเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อไปใช้จากการเรียนชุดการสอนรู้เท่าทันสื่อของ กสทท. ต่อนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชา COM100 ความรอบรู้เรื่องสื่อ (Media Literacy) ในมหาวิทยาลัยรังสิต

ประชากร คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตที่ลงทะเบียนเรียนวิชา COM100 ความรอบรู้เรื่องสื่อ (Media Literacy) ในมหาวิทยาลัยรังสิตกับผู้วิจัยที่เป็นอาจารย์ในเครือข่ายนักวิชาการ กสทท. ได้แก่ นักศึกษาจากวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร วิทยาลัยการท่องเที่ยวและการบริการ คณะบริหารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จำนวน 85 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบผสมผสาน (Multi Stage Sampling) ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชา COM100 ความรอบรู้เรื่องสื่อ (Media Literacy) ในมหาวิทยาลัยรังสิตตามกลุ่มที่ผู้สอนซึ่งเป็นนักวิจัยในเครือข่าย กสทท. สอน เท่านั้น ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยผู้วิจัยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างจากตารางเลขสุ่มประชากรซึ่งคือนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในชั้นเรียนตามรายชื่อที่สำนักทะเบียนกำหนดให้เท่านั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 1 ชุด สถิติที่ใช้ในการวิจัย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS version 21 ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้การสนทนากลุ่มและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยมีดังนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และส่วนใหญ่เรียนรายวิชาการรู้เท่าทันสื่อ มหาวิทยาลัยรังสิต พบว่า 1) นักศึกษามีความรู้เรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมากและส่วนใหญ่สามารถเข้าใจได้ว่า ขนาดภาพ มุมกล้อง การเชื่อมต่อภาพ การจัดแสงที่แตกต่างกันสามารถสร้างความหมายต่อสารที่แตกต่างกัน รวมทั้ง ยังสามารถเข้าใจได้ว่า ดาราที่เห็นกันว่าสวย หุ่นและผิวพรรณดี แต่งกายมีรสนิยมในรายการ/ละครโทรทัศน์นั้น ความจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้น เพราะการที่ดาราดูดีได้เป็นผลจากการเทคนิคทางด้านภาพต่าง ๆ เข้ามาช่วยได้เป็นอันดับแรก นั่นเอง นอกจากนี้ ยังเข้าใจว่า การสื่อสารขององค์กรสื่อแต่ละครั้งนั้น มีการกำหนดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร จึงต้องมีการกำหนดผู้รับสาร กลุ่มเป้าหมายและมีการศึกษาพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน ส่วนงานทางการสร้างสรรค์ ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพยนตร์ สารคดี ละครโทรทัศน์ จัดเป็นงานศิลปะแขนงหนึ่งที่เราสามารถสัมผัสความงาม ได้จากการเล่าเรื่อง ภาพและเสียงที่ถูกถ่ายทอด นับเป็นสุนทรียศาสตร์ได้ ส่วนประเด็นด้านการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมาก นักศึกษาตีความหมาย สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการสร้างความหมายผ่านเนื้อหาข่าวสารในสื่อได้เป็นอันดับแรก จากนั้นสามารถอธิบายได้ว่าเนื้อหาข่าวสารที่สื่อผลิตขึ้นนั้นมีนัยทางธุรกิจการค้าแอบแฝงอยู่ สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ในเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จะเห็นได้ว่า นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพที่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อต้องมีอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ตามมาด้วยการเห็นความสำคัญของคุณค่า คุณธรรม จริยธรรม ที่บุคคลพึงมี ทั้งต่อตนเอง ชุมชนและสังคมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดอีกด้วย 2) การนำไปใช้ในเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก กล่าวคือ เมื่อนักศึกษาได้รับมอบหมายให้ทำรายงาน ในการแสวงหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต นักศึกษาจะแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่หลากหลาย แต่จะไม่เชื่อข้อมูลที่พบในทันทีที่ต้องตรวจสอบก่อนว่าเว็บไซต์นั้นน่าเชื่อถือหรือไม่ ผู้เขียนเป็นใคร สารนั้นตรงกับความต้องการของนักศึกษาหรือไม่ อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ในลำดับถัดมา นักศึกษาจะประเมินตัดสินคุณค่าในเชิงสาระความรู้ ศิลธรรม จรรยาบรรณ วัฒนธรรม

ประเพณีต่อเนื้อหาข่าวสารที่นักศึกษา ดู ฟัง หรืออ่าน ทั้งในระดับประโยชน์ต่อตัวนักศึกษาและสังคมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันสื่อและประโยชน์ในการใช้สื่อก่อนเรียนวิชารู้เท่าทันสื่อเพื่อเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงหลังจากที่เข้าเรียนว่าผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้นอย่างไร อีกทั้ง ควรทำวิจัยขยายไปคณะสายวิทยาศาสตร์ว่ามีความรู้ความเข้าใจต่างกับคณะทางสังคมศาสตร์มากขึ้นอย่างไร อีกด้วย

คำสำคัญ: กสทช. การรู้เท่าทันสื่อ จริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อ

Abstract

Media Literacy is the key concept of The 21st Century Learning which helps person in recognizing, understanding ,assessing and also creates content uninfluenced by media. Furthermore, it will also acknowledge a person to be able to gain advantage from applying media in self-living and those of society which will represents the environment exited by the ability of person to assess the meaning of content and value the objective of media presented in different technics developing the idea and knowledge which is the utmost objective. The organization that gives priority in supporting Media Literacy of youth by legislate to protect consumer from being taken advantage by media operator which evident from Act.The operation Broadcasting Act 2551, Section 31 is National Broadcasting and Telecommunication Commission (NBTC) which by 2012, Rangsit University has opened Media Literary program including in COM100 (Media Literacy). This research has been funding by NBTC and Suan Dusit University which has studied in qualitative and quantitative method objective to 1) Study the Advantage of Media Literacy by using instruction in Media Literacy provided by NBTC with the student registering in COM100 (Media Literacy) in Rangsit University 2) To Study using instruction in media literacy provided by NBTC with the student registering COM100 (Media Literacy) in Rangsit University.

The population is the student registered in COM100 (Media Literacy) which instructed by researcher , being as NBTC academic network, in Rangsit University such student from College of Communication Art, College of Information and Communication, College of Tourism and Hospitality, Faculty of Business Administration, Faculty of Liberal Art, Faculty of Architecture, and Faculty of Law that included total of 85 students. Research has used Multi Stage sampling (two stages). First, using Quota Sampling (Non Probability Sampling) which selects sampling from students who study COM100 (Media Literacy) which only instructed by researcher, being as NBTC academic network, in Rangsit University. Second, using Simple Random (Probability Sampling) which selects sampling from table of random number population, student studying in class listed by registration office only. Questionnaire has been used as research method which there are 85 students who study Media Literacy but only 70 of them did the questionnaire; it is sampling size for which the Convenience Sampling Technic. A questionnaire was

given to each student. The data were analyzed by Descriptive statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation, using SPSS program version 21 while Qualitative research will use participant observation.

The results are as follows: most of the students were freshmen (a first-year student), male students who study Media Literacy. The following findings are: 1) they are very knowledgeable about Media Literacy and most of them are well aware of the fact that the size of picture, the camera angle, the picture connection (technic of editing the picture, connect from one to another), and the difference of light will result in different media messages. They also know that the actors we see in TV Shows look slim and have beautiful skin. They are fashionable. In fact, in real life, some of them may not look like what they look like on television. That is largely due to camera techniques, which is the first tool that can help.

Moreover, they understand how the communication of each media organization reaches their communication objectives. They know how to determine the targets and observe their behavior as well. As far as the creative aspects are concerned, such as pictures, movies, documentaries and TV series, they appeal to our sense of aesthetics both on the visual and sound levels. As far as Media Literacy is concerned, to a large extent, students start by analyzing and determining the meanings and symbols that are used to deliver the information through the given media. Then they can describe the information that the media creates, the business messages as well as the included marketing.

This is the opinion of the students. The students recognize the importance of ethics that media workers should have. Then the importance of moral values that people should have for themselves, their communities and society. 2) The way that students apply Media Literacy in life: overall, most of them agree. When the teacher gives an assignment to do a report, students will search the information from a variety of sources. However, they don't trust the information one-hundred percentage but they will investigate either if that website is dependable or not, who is the author, if this information meets the need or not, etc. Then the students will assess knowledge, morals, ethics, culture, and tradition of the message that students watch, listen, or read. This training is of utmost importance for them to have a positive influence on society when they become workers. For further study, researcher has recommended using pre-test and post –test to evaluate the understanding in Media Literacy (before and after study) and also recommend to extend the population to other faculty in the science department to compare the result as well.

Keywords: NBTC, Media Literacy, Ethics and Codes

1. บทนำ

ด้วยพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายและแพร่กระจายผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อกระแสหลักอย่างโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และสื่อทางเลือกรูปแบบอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้ผู้บริโภคสื่อเกิดเสรีภาพในการเสพข้อมูลข่าวสารได้อย่างอิสระ อีกทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้รูปแบบของการสื่อสารเปลี่ยนแปลงไป นั่นคือ ผู้รับสารมีสถานะเป็นได้ทั้งผู้บริโภคสื่อและผู้ส่งสารในเวลาเดียวกัน สถานะของการสื่อสารจึงไร้การควบคุมทั้งขอบเขต เนื้อหา และนำไปสู่ประเด็นที่ว่า เมื่ออยู่ในฐานะของผู้รับและผู้ส่งสารในเวลาเดียวกันจะมีวิธีการใช้สื่ออย่างไรให้เกิดประโยชน์โดยไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อ เบื้องหลังของสื่อคือการสร้างอำนาจในการควบคุมความคิดและการกระทำ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจว่าเยาวชนควรจะต้องมีการเรียนรู้สื่อต่าง ๆ อย่างไรไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของการเสพสื่อการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้เท่าทันสื่อที่ต้องเร่งสร้างการรับรู้ ความเข้าใจและทักษะในการบริโภคสื่อเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้น อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมความคิดอย่างมีเหตุผล(มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 2557)

แนวคิดที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ซึ่งได้ถูกระบุไว้ใน ยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านสื่อสารมวลชนขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ซึ่งอยู่ในกรอบแนวคิดของ “การส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออกและการเสริมสร้างสมรรถนะในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความความรู้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน” โดยมีหลักการหนึ่งระบุว่า “การยกระดับความรู้ทันสื่อให้สูงขึ้น” ส่งผลให้ประเทศสมาชิกนานาประเทศ

ของยูเนสโกได้ขานรับหลักการนี้และนำไปขับเคลื่อนประเทศของตน (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552)

การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) จึงเป็นแนวคิดที่สำคัญอย่างยิ่งของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะช่วยให้คนเราสามารถรับรู้ เข้าใจ ประเมินและสร้างสรรค์เนื้อหาสื่อโดยไม่ถูกครอบงำจากสื่อ รู้จักใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและสังคมจึงเป็นสภาวะที่เกิดจากความสามารถของบุคคลในการวิเคราะห์ความหมายของเนื้อหา และประเมินคุณค่าและเจตนาที่สื่อนำเสนอผ่านเทคนิควิธีการต่าง ๆ และเป็นการพัฒนาความคิดอ่านและปัญญาที่มีเป้าหมายสูงสุด ในปี พ.ศ. 2555 มหาวิทยาลัยรังสิตได้เปิดการเรียนการสอนการรู้เท่าทันสื่อในวิชา COM100 ความรอบรู้เรื่องสื่อให้กับนักศึกษาในวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ รวมทั้งคณะอื่นๆ โดยได้ได้ระบุในคำอธิบายรายวิชาว่าจะศึกษาถึงนิยามความรอบรู้เรื่องสื่อ ลักษณะความเป็นเจ้าของสื่อ แหล่งทุน นโยบาย และกระบวนการผลิตสื่อ ผลของสื่อที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สิทธิของผู้รับสาร กระบวนการเลือกเปิดรับสื่อ การตรวจสอบสื่อ การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเนื้อหาสื่อ (ปฏิทินท์ สันติเมทนีดล, 2556)

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนผ่านการกำหนดตัวบทกฎหมายในการปกป้องคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อมิให้ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการ ซึ่งเห็นได้จาก พรบ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 31 ได้กำหนดว่า “เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองผู้บริโภคมิให้ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการ

กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม มีหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินการของผู้ประกอบการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม มิให้ดำเนินการใดๆ ในประการที่น่าจะเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภค” (พิมพ์ฉัฐชยา สัจจาศิลป์และคณะ, 2557) จากความจำเป็นดังกล่าว กสทช. จึงได้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือร่วมกับ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ในการจัดทำหนังสือรู้เท่าทันสื่อ คู่มือการใช้หนังสือรู้เท่าทันสื่อ และซีดีรอมการรู้เท่าทันสื่อ และได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยในเครือข่าย โดยผู้วิจัยได้เป็นผู้จัดทำในชุดความรู้ดังกล่าวและเป็นผู้สอนประจำในรายวิชานี้ด้วย ส่วนการขยายความรู้ได้จัดส่งให้มหาวิทยาลัยเครือข่ายอีก 13 แห่ง ให้นำไปใช้ในการเรียนการสอน ทั้งในลักษณะของรายวิชาหรือส่วนหนึ่งของรายวิชาใดรายวิชาหนึ่งเพื่อพัฒนาชุดการสอนรู้เท่าทันสื่อให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ในการวิจัยเล่มนี้ได้มุ่งศึกษาการนำชุดความรู้ดังกล่าวเพื่อศึกษาและวิจัยเรื่อง “ประโยชน์และการนำการรู้เท่าทันสื่อไปใช้จากการเรียนชุดการสอนรู้เท่าทันสื่อ ของ กสทช. ต่อนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชา COM100 ความรอบรู้เรื่องสื่อ (Media Literacy) ในมหาวิทยาลัยรังสิต” ได้มุ่งศึกษาเฉพาะนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาบังคับ คือ นักศึกษาวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ และนักศึกษาในคณะอื่นๆ สามารถเลือกเรียนได้เป็นวิชาเสรี ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้จะนำไปศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัยในเครือข่ายรวม 13 แห่งเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับ กสทช. ในการปรับปรุงและพัฒนาสื่อการสอนและหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ อันจะเป็น

แนวทางในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนและประชาชนรวมทั้งการสร้างสังคมการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่ออย่างถ่องแท้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประโยชน์เรื่องการรู้เท่าทันสื่อจากการเรียนชุดการสอนรู้เท่าทันสื่อ ของ กสทช. ต่อนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชา COM100 ความรอบรู้เรื่องสื่อ (Media Literacy) ในมหาวิทยาลัยรังสิต
2. เพื่อศึกษาการนำเรื่องการรู้เท่าทันสื่อไปใช้จากการเรียนชุดการสอนรู้เท่าทันสื่อ ของ กสทช. ต่อนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชา COM100 ความรอบรู้เรื่องสื่อ (Media Literacy) ในมหาวิทยาลัยรังสิต

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้นการวิจัย

ชุดการสอนรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ หนังสือรู้เท่าทันสื่อ คู่มือการใช้หนังสือรู้เท่าทันสื่อและซีดีรอมรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้คุณวุฒิด้านการรู้เท่าทันสื่อ จาก กสทช. แล้ว และนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการสอนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อจึงนำมาใช้สอนในรายวิชาหลักแก่นักศึกษาวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ซึ่งต้องเรียนวิชาพื้นฐานในวิชา COM 100 ความรอบรู้เรื่องสื่อ (Media Literacy) และนักศึกษาในคณะอื่นๆ ที่เลือกเรียนวิชานี้เป็นวิชาเสรีด้วย

ประชากร

ประชากร คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตที่ลงทะเบียนเรียนวิชา COM100 ความรอบรู้เรื่องสื่อ (Media Literacy) ในมหาวิทยาลัยรังสิตกับอาจารย์ที่เป็นเครือข่ายนักวิชาการ กสทช. ประกอบด้วย นักศึกษาจาก

วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร วิทยาลัยการท่องเที่ยวและการบริการ คณะบริหารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จำนวน 85 คน

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบผสมผสาน (Multi Stage Sampling) ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชา COM100 ความรอบรู้เรื่องสื่อ (Media Literacy) ในมหาวิทยาลัยรังสิตตามกลุ่มที่ผู้สอนซึ่งเป็นนักวิจัยในเครือข่าย กสทช. สอน เท่านั้น ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยผู้วิจัยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างจากตารางเลขสุ่มประชากรซึ่งเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในชั้นเรียนตามรายชื่อที่สำนักทะเบียนกำหนดให้เท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามโดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด ประกอบด้วยข้อคำถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ ชั้นปี สถาบันการศึกษาและรายวิชาที่เรียนเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 10 ข้อ โดยใช้การตรวจคำตอบถูก/ผิด และกำหนดค่าคะแนนคำตอบถูกต้อง = 1 คะแนน และตอบผิด = 0 คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 10 ข้อ โดยใช้การตรวจคำตอบ ใช่/ไม่ใช่ และกำหนดค่าคะแนนคำตอบ “ใช่” = 1 คะแนน และ “ไม่ใช่” = 0 คะแนน

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับประโยชน์ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 10 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อวัดระดับความคิดเห็น และกำหนดค่าเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1)

ตอนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับการนำไปใช้ใน เรื่องการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 11 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อวัดระดับความคิดเห็น และกำหนดค่าเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1)

การวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสนทนากลุ่มและสังเกตจะแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ (1) นักศึกษาสามารถแยกแยะบทบาทหน้าที่ของสื่อในฐานะผู้ส่งสารได้หรือไม่ อย่างไร (2) นักศึกษาสามารถเข้าใจบทบาทตัวเองในฐานะผู้รับสารได้หรือไม่ อย่างไร (3) นักศึกษาสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชน นำสารที่เลือกรับจากการกลั่นกรองได้หรือไม่ อย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ตอนที่ 1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2) ความรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ และ
ตอนที่ 3) ความเข้าใจในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ วิเคราะห์
ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (คะแนนรวม) หาค่าร้อยละ
และคะแนนเฉลี่ย

ตอนที่ 4) ประโยชน์ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ
และตอนที่ 5) การนำไปใช้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ
วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ยและ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบบสนทนา
กลุ่มและสังเกตจะแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ (1) นักศึกษา
สามารถแยกแยะบทบาทหน้าที่ของสื่อในฐานะผู้ส่งสาร
ได้หรือไม่ อย่างไร (2) นักศึกษาสามารถเข้าใจบทบาท
ตัวเองในฐานะผู้รับสารได้หรือไม่ อย่างไร (3) นักศึกษา
สามารถใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชน นำสารที่เลือกรับ
จากการกลั่นกรองได้หรือไม่ อย่างไร

4. ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา ดังนี้	การแจกแจง ความถี่จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ	ผลการศึกษา
เพศชาย	44 คน	62.9 %	ส่วนใหญ่
เพศหญิง	26 คน	37.1%	รองลงมา
ชั้นปีที่ 1	39 คน	55.7%	ส่วนใหญ่
ชั้นปีที่ 4	14 คน	20%	รองลงมา
เรียนรายวิชา การรู้เท่าทันสื่อ	63 คน	90%	ส่วนใหญ่
เรียนรายวิชาอื่นทางนิเทศศาสตร์	6 คน	8.6%	รองลงมา
ตอนที่ 2 ความรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ประโยชน์ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา คะแนนเฉลี่ยรวม 10 คะแนน ได้ 8 คะแนน คิดเป็น 80.00% แสดงว่า มีความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อระดับมาก			
	คะแนนรวม	ค่าร้อยละ	ผลการศึกษา
ขนาดภาพ มุมกล้อง การเชื่อมต่อภาพ การจัดแสงที่แตกต่างกัน สามารถสร้างความหมายต่อสารที่แตกต่างกัน	70	100.00%	คะแนนรวม สูงสุด
ดาราที่เห็นกันว่าสวย หุ่นและผิวพรรณดี แต่งกายมีรสนิยมใน รายการ/ละคร โทรทัศน์นั้น ความจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้น เพราะการ ที่ดาราดูดีได้เป็นผลจากการเทคนิคทางด้านภาพต่าง ๆ เข้ามาช่วย	67	95.70%	รองลงมา
การสื่อสารขององค์กรสื่อแต่ละครั้งนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในการสื่อสารจะมีการกำหนดผู้รับสารกลุ่มเป้าหมาย และมี การศึกษาพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมาย	67	95.70%	รองลงมา
ภาพถ่าย ภาพยนตร์ สารคดี ละคร โทรทัศน์ จัดเป็นงานศิลปะ	67	95.70%	รองลงมา

แขนงหนึ่งที่เราสามารถสัมผัสความงามได้จากการเล่าเรื่อง ภาพ และเสียงที่ถูกถ่ายทอด			
ตอนที่ 3 ความเข้าใจในเรื่องการรู้เท่าทันคะแนนเฉลี่ยรวม 10 คะแนน ได้ 8.31 คะแนน คิดเป็น 83.10% แสดงว่ามีความเข้าใจในเรื่องการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมาก			
ความเข้าใจในเรื่องการรู้เท่าทัน	คะแนนรวม	ค่าร้อยละ	ผลการศึกษา
นักศึกษาตีความหมาย สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการสร้างความหมายผ่านเนื้อหาข่าวสารในสื่อได้	64	91.40%	สูงสุด
นักศึกษอธิบายได้ว่าเนื้อหาข่าวสารที่สื่อผลิตขึ้นนั้นมีนัยทางธุรกิจการค้าแอบแฝงอยู่	63	90.00%	รองลงมา
ตอนที่ 4 ประโยชน์ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อที่นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.075$, S.D. = 0.819)			
ประโยชน์ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพที่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อต้องมี	4.30	0.709	เห็นด้วยมากที่สุด
นักศึกษาเห็นความสำคัญของคุณค่า คุณธรรม จริยธรรม ที่บุคคลพึงมี ทั้งต่อตนเอง ชุมชน และสังคม	4.29	0.705	เห็นด้วยมากที่สุด
ตอนที่ 5 การนำไปใช้ใน เรื่องการรู้เท่าทันสื่อของ นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำไปใช้ใน เรื่องการรู้เท่าทันสื่อ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.904)			
การนำไปใช้ใน เรื่องการรู้เท่าทันสื่อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
เมื่อนักศึกษาได้รับมอบหมายให้ทำรายงาน ในการแสวงหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต นักศึกษาจะแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่หลากหลาย แต่จะไม่เชื่อข้อมูลที่พบในทันทีที่ต้องตรวจสอบก่อนว่าเว็บไซต์นั้นน่าเชื่อถือหรือไม่ ผู้เขียนเป็นใคร สารนั้นตรงกับความต้องการของนักศึกษาหรือไม่	4.31	0.671	เห็นด้วยมากที่สุด
นักศึกษาระประเมินตัดสินคุณค่าในเชิงสาระความรู้ ศิลธรรม จรรยาบรรณ วัฒนธรรม ประเพณีต่อเนื้อหาข่าวสารที่นักศึกษา ดู ฟัง หรืออ่าน ทั้งในระดับประโยชน์ต่อตัวนักศึกษาและสังคม	4.20	0.604	เห็นด้วยมาก

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ 1) สามารถแยกแยะบทบาทหน้าที่ของสื่อในฐานะผู้ส่งสาร ในประเด็นด้านความหลากหลายในประเภทของสื่อ สื่อบางสำนักจะมีการนำเสนอเนื้อหาที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ และนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์โดยมีเนื้อหาที่มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ ในทางกลับกันสื่อเป็นเสมือนดาบสองคมจึงต้องศึกษาเทคนิคของสื่อแต่ละประเภทว่ามีรูปแบบการถ่ายทอดที่แตกต่างกันอย่างไร นอกจากนั้นการที่สื่อมีบทบาทในการเป็นช่องทางที่สามารถเป็นศูนย์กลางสร้างประโยชน์แก่สาธารณะตามหลักจรรยาบรรณของสื่อที่ดีงาม การรู้เท่าทันสื่อเป็นเรื่องสำคัญ 2) นักศึกษาสามารถเข้าใจบทบาทตัวเองในฐานะผู้รับสารที่มีหน้าที่ในการแสวงหาข้อมูล มีหลักในการตัดสินใจและมีความคิดไตร่ตรอง มีสติ วิเคราะห์ แยกแยะสื่อหาความจริงได้ โดยจะใช้การกลั่นกรอง ไม่หลงเชื่อสื่ออย่างง่ายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบจากสื่อต่างๆ รอบตัวได้นอกจากนั้น ยังสามารถเข้าใจพื้นฐานในการสร้างความรอบรู้ และเข้าใจพัฒนาการ ความเจริญทางเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความทันสมัย ได้แก่ การศึกษาแหล่งข่าวจากความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวหรือสื่อประเภทนั้นๆ ว่าควรศึกษาสื่อที่เชื่อถือได้ รวมทั้งหาข้อมูลจากหลายๆ แหล่งข่าว เพื่อให้ตนเองได้รู้ความจริงของเรื่องราวที่สื่อนำเสนอมาก่อนให้เกิดความสามัคคีความเนื้อหาที่เราถ่ายทอดได้ อีกทั้งมีความรู้และความเข้าใจในการรับความรู้เกี่ยวกับสื่อเพื่อการเลือกรับสื่อได้อย่างปลอดภัยทำให้รับสารได้อย่างมีวิจารณญาณและตามข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ในประเด็นการเข้าใจและรับรู้ถึงวิธีการผลิตของสื่อแต่ละประเภท แต่ละสำนัก แต่ละองค์กรจะมีผลต่อการนำเสนอสารของสื่อแต่ละประเภทตามมาด้วย ดังนั้นการที่ได้ศึกษาสื่อจึง

เข้าใจจุดประสงค์ของสื่อที่นำเสนอ และไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อโดยไม่รู้ตัว

3) นักศึกษาสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนนำสารที่เลือกรับจากการกลั่นกรอง เพื่อนำข้อมูลไปใช้ได้จริงด้วยการนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเข้าใจประเด็นการตระหนักในสิทธิการสื่อสารของประชาชนเพื่อพัฒนาการสื่อสารได้อย่างสร้างสรรค์

5. อภิปรายผล

ประโยชน์เรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความรู้เรื่องประโยชน์ของการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมาก แต่ทั้งนี้หากศึกษารายชื่อ ข้อมูลจากการวิจัยจะสนับสนุนเพียงบางส่วนนั้นอันอาจเนื่องมาจากกลุ่มประชากรสามารถเข้าใจประเด็นดังต่อไปนี้

1) ขนาดภาพ มุมกล้อง การเชื่อมต่อภาพ การจัดแสงที่แตกต่างกันสามารถสร้างความหมายต่อสารที่แตกต่างกัน และสามารถเข้าใจได้ว่า ดาราที่เห็นกันว่าสวย หุ่นและผิวพรรณดี แต่งกายมีรสนิยมในรายการ/ละครโทรทัศน์นั้น ความจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้น เพราะการที่ดาราดูดีได้เป็นผลจากการเทคนิคทางด้านภาพต่าง ๆ เข้ามาช่วยได้เป็นอันดับแรก นั่นเอง สอดคล้องกับแนวคิดหลักในการรู้เท่าทันสื่อของปฏินันท์ สันติเมทนีดลที่กล่าวว่า สื่อทั้งหลายล้วนแต่เป็นการประกอบสร้าง (All media are construction) ถือเป็นแนวคิดที่สำคัญที่สุด สื่อไม่ได้สะท้อนภาพความเป็นจริงภายนอกอย่างตรงไปตรงมา สื่อเป็นผลของการประกอบสร้างจากเทคนิคพิเศษ มุมกล้อง สี เสียง เป็นต้น การรู้เท่าทันสื่อคือการรื้อถอนการประกอบสร้าง (Deconstructing) เหล่านี้ออกมา ด้วยการแยกเทคนิควิธีออกมาจากเนื้อหา (ปฏินันท์ สันติเมทนีดล, 2556)

2) การสื่อสารขององค์กรสื่อแต่ละครั้งนั้น มีการกำหนดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร จึงต้องมีการกำหนดผู้รับสาร กลุ่มเป้าหมายและการศึกษาพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดหลักในการรู้เท่าทันสื่อของปฏิวัตินันท์ สันติเมทนิลที่กล่าวว่าสื่อสร้างภาพความเป็นจริง (The media construct reality) ข้อมูลที่เรารับรู้ต่อสิ่งต่างๆ ผ่านสื่อเป็นสิ่งที่ถูกตีความ ถูกสร้างขึ้น และสรุปโดยสื่อ แต่ถูกสื่อสารไปยังผู้รับสารราวกับเป็นความจริงที่เกิดขึ้น

3) งานทางการสร้างสรรค์ ได้แก่ ภาพยนตร์ ภาพยนตร์ สารคดี ละคร โทรทัศน์ จัดเป็นงานศิลปะแขนงหนึ่งที่เราสามารถสัมผัสความงาม ได้จากการเล่าเรื่อง ภาพและเสียงที่ถูกถ่ายทอด นับเป็นสุนทรียศาสตร์ ได้นั้น สอดคล้องกับแนวคิดหลักในการรู้เท่าทันสื่อของปฏิวัตินันท์ สันติเมทนิลที่กล่าวว่าสื่อแต่ละชนิดมีรูปแบบทางสุนทรียศาสตร์ที่แตกต่างกัน (Each medium has a unique aesthetic form) ผู้รับสารควรมีความสามารถในการรับความพึงพอใจจากรูปแบบต่างๆ ของสื่อที่แตกต่างกัน

4) การตีความหมาย สัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการสร้างความหมายผ่านเนื้อหาข่าวสารในสื่อได้ จากนั้นสามารถอธิบายได้ว่าเนื้อหาข่าวสารที่สื่อผลิตขึ้นนั้นมีนัยทางธุรกิจการค้าแอบแฝงอยู่ สอดคล้องกับแนวคิดหลักในการรู้เท่าทันสื่อของปฏิวัตินันท์ สันติเมทนิลที่กล่าวว่าสารมีนัยของธุรกิจการค้าแอบแฝงอยู่ (Media messages have commercial implications) การรู้เท่าทันสื่อมุ่งให้ผู้รับสารได้เกิดการพิจารณาว่าองค์กรสื่อเป็นองค์กรธุรกิจอย่างหนึ่งที่เป้าหมายเพื่อแสวงหากำไร และอาจส่งผลกระทบต่อเนื้อหา เทคนิค และการ

กระจายข่าวสาร มีเพียงบุคคลเพียงไม่กี่กลุ่มที่เป็นเจ้าของทุนธุรกิจสื่อเหล่านี้ และสามารถควบคุมสิ่งที่เราดูอ่านและได้ยินจากสื่อ

5) การตระหนักถึงความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพที่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อต้องมีอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ตามมาด้วยการเห็นความสำคัญของคุณค่าคุณธรรม จริยธรรม ที่บุคคลพึงมี ทั้งต่อตนเอง ชุมชนและสังคมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดอีกด้วยสอดคล้องกับแนวคิดหลักในการรู้เท่าทันสื่อของปฏิวัตินันท์ สันติเมทนิลที่กล่าวว่า สารในสื่อเต็มไปด้วยอุดมการณ์และค่านิยม (Media messages contain ideological and value messages) สื่อทุกสื่อล้วนถ่ายทอดค่านิยม วิถี การดำเนินชีวิต หรือคุณค่าบางอย่างไปสู่ผู้รับสาร

ส่วนการนำเรื่องการรู้เท่าทันสื่อไปใช้โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก แต่ทั้งนี้หากศึกษารายชื่อ ข้อมูลจากการวิจัยจะสนับสนุนเพียงบางส่วนนั้นอันอาจเนื่องมาจากกลุ่มประชากรสามารถเข้าใจประเด็นดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

1) การแสวงหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ได้แสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่หลากหลาย แต่จะไม่เชื่อข้อมูลที่พบในทันทีที่ต้องตรวจสอบก่อนว่าเว็บไซต์นั้นน่าเชื่อถือหรือไม่ ผู้เขียนเป็นใคร สารนั้นตรงกับความต้องการของนักศึกษาหรือไม่ อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของคณาจารย์ รัสนมีเวียงชัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อที่พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีระดับการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาตามรายสื่อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับมากที่สุด โดยในส่วนสื่ออินเทอร์เน็ตกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นสื่อที่มีเนื้อหาภัยอันตรายและขาดความน่าเชื่อถือ (อนงคณาจารย์ รัสนมีเวียงชัย, 2555) และ สอดคล้องกับแนวคิดหลักในการรู้เท่าทันสื่อของ

อูณาโลม จันทรุ่งมณีกุล กล่าวว่า รูปแบบและเนื้อหาของสื่อเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับความหมายที่ถ่ายทอด (Form and content are closely related in media messages) สื่อแต่ละประเภทมีไวยากรณ์และรหัสในการสื่อสารอันเป็นลักษณะเฉพาะของสื่อ ดังนั้นแม้ว่าจะใช้สื่อต่างชนิดกันเพื่อสื่อสารเรื่องเดียวกัน แต่ความหมายที่ออกมา ก็จะแตกต่างกันไปในแต่ละสื่อ (อูณาโลม จันทรุ่งมณีกุล, 2549)

2) การประเมินตัดสินคุณค่าในเชิงสาระความรู้ ศิลธรรม จรรยาบรรณ วัฒนธรรม ประเพณีต่อเนื้อหาข่าวสารที่นักศึกษา ดู ฟัง หรืออ่าน ทั้งในระดับประโยชน์ต่อตัวนักศึกษาและสังคมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก สอดคล้องกับแนวคิดหลักในการรู้เท่าทันสื่อของอูณาโลม จันทรุ่งมณีกุล กล่าวว่า ผู้รับสารสามารถต่อรองความหมายของสื่อ (Audiences negotiate meaning in media) ผู้รับสารสามารถที่จะต่อรองความหมายของสิ่งต่างๆ ที่ถูกประกอบสร้างจากสื่อ ทั้งนี้กระบวนการต่อรองดังกล่าวจะเป็นเป็นเช่นไร ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนตัวของผู้รับสาร เช่น เชื้อชาติ เพศ ภูมิหลังทางครอบครัว วัฒนธรรม จุดยืนทางศิลปกรรม ความพึงพอใจ ปัญหาที่เผชิญในแต่ละวัน และสอดคล้องกับงานวิจัยอุลิสซา ครุฑเสน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยส่งเสริม ทั้งนี้ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน มี 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) การคิดวิจารณ์ 2) ความตระหนักในอิทธิพลของสื่อและ 3) การรู้เท่าทันตนเอง ส่วนปัจจัยส่งเสริมที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน พบว่ามี 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) กลุ่มเพื่อนและกลุ่มครู 2) การเปิดรับสื่อสร้างสรรค์และการใช้สื่อและเทคโนโลยีสื่อ

อย่างสร้างสรรค์ 3) การอ่านและ 4) สุนทรียภาพ ร่วมกับแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน จากผลการศึกษาพบว่ามี 4 แนวทาง ดังนี้ 1) แนวทางการฝึกคิดวิจารณ์ 2) แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันอิทธิพลของสื่อ 3) แนวทางการเรียนรู้จากกระบวนการผลิตสื่อ และ 4) แนวทางการรู้เท่าทันตนเอง (อุลิสซา ครุฑเสน, 2556)

6. บทสรุป

1) บทบาทหน้าที่ของสื่อในฐานะผู้ส่งสาร ในประเด็นด้านความหลากหลายในประเภทของสื่อ สื่อบางสำนักจะมีการนำเสนอเนื้อหาที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ และนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์โดยมีเนื้อหาที่มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ ในทางกลับกันสื่อเป็นเสมือนดาบสองคม จึงต้องศึกษาเทคนิคของสื่อแต่ละประเภทว่ามีรูปแบบการถ่ายทอดที่แตกต่างกันอย่างไร นอกจากนั้นการที่สื่อมีบทบาทในการเป็นช่องทางที่สามารถเป็นศูนย์กลางสร้างประโยชน์แก่สาธารณะตามหลักจรรยาบรรณของสื่อที่ดีงาม

2) การเข้าใจบทบาทตัวเองในฐานะผู้รับสารที่มีหน้าที่ในการแสวงหาข้อมูล มีหลักในการตัดสินใจและมีความคิดไตร่ตรอง มีสติ วิเคราะห์ แยกแยะสื่อหาความจริงได้ โดยจะใช้การกลั่นกรองไม่หลงเชื่อสื่ออย่างง่ายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดหลงผิดจากสื่อต่างๆ รอบตัวได้ การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นเรื่องสำคัญ ความสามารถเข้าใจพื้นฐานในการสร้างความรอบรู้ และเข้าใจพัฒนาการ ความเจริญทางเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความทันสมัย ได้แก่ การศึกษาแหล่งข่าวจากความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวหรือสื่อประเภทนั้นๆ ว่าควรศึกษาสื่อที่เชื่อถือได้ รวมทั้งหาข้อมูลจากหลายๆ แหล่งข่าว เพื่อให้ตนเองได้รู้ความจริงของ

เรื่องราวที่สื่อนำเสนอมาก่อนให้เกิดความสามารถตีความเนื้อหาที่เราถ่ายทอดได้ อีกทั้งมีความรู้และความเข้าใจในการรับความรู้เกี่ยวกับสื่อเพื่อการเลือกรับสื่อได้อย่างปลอดภัยทำให้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและตามข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

ในประเด็นการเข้าใจและรับรู้ถึงวิธีการผลิตของสื่อแต่ละประเภท แต่ละสำนัก แต่ละองค์กรจะมีผลต่อการนำเสนอสารของสื่อแต่ละประเภทตามมาด้วย ดังนั้นการที่ได้ศึกษาสื่อจึงเข้าใจจุดประสงค์ของสื่อที่นำเสนอ และไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อโดยไม่รู้ตัว

3) การใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชน นำสารที่เลือกรับจากการกลั่นกรอง เพื่อนำข้อมูลไปใช้ได้จริงด้วยการนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเข้าใจประเด็นการตระหนักในสิทธิการสื่อสารของประชาชน เพื่อพัฒนาการสื่อสารได้อย่างสร้างสรรค์ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จะเป็นการสร้างความคิดการรู้เท่าทันสื่อให้นักศึกษาจากวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร วิทยาลัยการท่องเที่ยวและการบริการ คณะบริหารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ ในการนำความรู้ด้านแนวคิดหลักในการรู้เท่าทันสื่อ ไปใช้ในการประกอบวิชาชีพและการดำรงชีพในปัจจุบันอย่างเข้าใจเข้าถึงสื่อประเภทต่างๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันสื่อและประโยชน์ในการใช้สื่อก่อนเรียนวิชารู้เท่าทันสื่อเพื่อเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงหลังจากที่เข้าเรียนว่าผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้นอย่างไร อีกทั้ง ควรทำวิจัยขยายไปคณะสาย

วิทยาศาสตร์ว่ามีความรู้ความเข้าใจต่างกับคณะทางสังคมศาสตร์มากน้อยอย่างไร อีกด้วย

7. กิตติกรรมประกาศ

งาน วิจัยเล่มนี้ สำเร็จ ลุล่วง ได้ ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ อธิการบดี และนาย อานันท์ หาญพานิชพันธ์ รองอธิการบดี และ อาจารย์ อนุสรณ์ ศรีแก้ว คณบดีวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ที่อนุมัติการเข้าร่วมโครงการวิจัย จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถทำวิจัยเล่มนี้ให้ลุล่วงได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณ กศทช.สุภิญญา กลางณรงค์ กรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติและดร. ตรี บุญเชื้อ รักษาการผู้อำนวยการส่วนสำนักคุ้มครองผู้บริโภคและเจ้าหน้าที่ทุกท่านในสำนักงาน กศทช. ได้นำองค์ความรู้ด้านรู้เท่าทันสื่อมาสร้างความเข้าใจแก่ผู้วิจัย รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณอีกด้วย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างยิ่งสำหรับผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐานะวัฒนา สุขวงศ์ หัวหน้าโครงการวิจัยการรู้เท่าทันสื่อ : ประโยชน์และการนำไปใช้ ที่กรุณามอบโอกาสในการเป็นภาคีเครือข่ายร่วมในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 13 แห่ง ผู้วิจัยระลึกถึงเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้ง เพื่อนคณาจารย์อีก 12 แห่งที่รักยิ่ง ได้แก่ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่มุ่งมั่นทำงานเครือข่ายร่วมกัน ด้วยดีเสมอมา นอกจากนี้ ยังเพิ่มเครือข่ายให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสทำงานวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ทำยนี้ ผู้วิจัยใคร รวมทั้ง อาจารย์ปฎินันท์ สันติเมทนีดล อาจารย์ประจำวิชาความรู้เรื่องสื่อ(Media Literacy) และที่สำคัญคือขอขอบคุณคุณนุตรีนางสาวภาวิดาสุนทรพงษ์ ที่เป็นกำลังใจและอยู่ช่วยงานคุณแม่ นำความรู้ในสหรัฐอเมริกา มาช่วยงานแปลภาษาอังกฤษภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง

8. เอกสารอ้างอิง

ปฎินันท์ สันติเมทนีดล. (2556). ความรอบรู้เรื่องสื่อ.

ปทุมธานี : เอกสารอัดสำเนา.มหาวิทยาลัย
รังสิต.

พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). ถอดรหัสลับความคิดเพื่อการ

รู้เท่าทันสื่อ คู่มือการเรียนรู้เท่าทันสื่อ.

กรุงเทพฯ : ออฟเซ็ท ครีเอชั่น จำกัด.

พิมพ์ฉัฐชญา สัจจาศิลป์และคณะ. (2557). รายงาน

ผลงานวิจัย เรื่อง การรับรู้ของชาติพันธุ์ต่อการ
คุ้มครองผู้บริโภค, คณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยรังสิต.

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2557). รายงานการวิจัย เรื่อง

การเรียนรู้เท่าทันสื่อ : ประโยชน์และการนำไปใช้,

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต และเครือข่าย 12
สถาบัน.

อนงค์นาฏ รัตนมีเวียงชัย. (2555). โครงการวิจัยเรื่องการ

รู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาใน

โรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ, คณะ

วารสารศาสตร์ และ สื่อสารมวลชน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. บทคัดย่อ.

อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล. (2549). เปิดม่านการเรียนรู้เท่าทัน

สื่อ. เปิดประตูสู่การเรียนรู้เท่าทันสื่อ : แนวคิดทฤษฎี

และประสบการณ์การเรียนรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ.

นนทบุรี : โครงการสื่อสร้างสรรค์สุขภาพ.

อุลธิษา ครุฑเสนา. (2556). แนวทางการพัฒนากระบวนการ

เรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน,

กลุ่มมนุษยศาสตร์. วารสารวิชาการ Veridian E-

Journal. กันยายน-ธันวาคม 2556. 3(6) หน้า 276-

285.